

Tartu Ülikool

Psühholoogia instituut

Annett Avaste

Noorukiea sotsiaalmajandusliku staatuse ja koolikogemuste mõju haridusele ja
ühiskondlikule kuuluvusele noores täiskasvanueas

Seminaritöö

Juhendaja: Evelyn Kiive

Läbiv pealkiri: nooruki perekonna majanduslik olukord, koolikogemused, mõju tulevikule

Tartu 2012

Kokkuvõte

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks oli uurida seost noorukieas kogetud sotsiaalmajandusliku staatuse ja koolikogemuste mõjust haridusele ja ühiskondlikule kuuluvusele noores täiskasvanueas. Uurimus viidi läbi kahes osas. Kõigepealt küsitleti uuringus osalejaid 1998.aastal, kui nad olid 15-aastased, ning seejärel kümme aastat hiljem, 25-aastastena. Valim moodustati Tartu linna ja maakonna elanike seas. Andmekogumismeetodina kasutati ankeetküsitlust. Uurimuse tulemustest selgus, et noorukite perekonna rahaline olukord mõjutab seda, kui palju sõpru lapsel koolis on ja kui kindlalt ta end seal tunneb. Samuti on perekonna sotsiaalmajanduslikul olukorral mõju ühiskondlikule kuuluvusele noores täiskasvanueas. Antud töös leidis tõestust ka seos, et head peresised suhted mõjuvad hästi nooruki haridusele, mis omakorda on seotud nii ühiskondliku kuuluvusega noores täiskasvanueas kui ka majandusliku olukorraga.

Abstract

The aim of the present survey was to study how adolescence's family socioeconomic status and school experiences affect education and socioeconomic status in young adulthood. The research was conducted in two parts. First, individuals were interviewed in 1998, when they were 15 years old, and then ten years later, when they were 25. The sample was selected among the population of Tartu city and county. The method for the survey was questionnaire. It appeared that the family's financial situation is related to the number friends at school and how secure he feels himself there. Adolescents family socioeconomic status also has and affect on social belonging in young adulthood. And according to the study, good family relations have positive impact on later educational level.

Sissejuhatus

Eestis läbiviidud vaesusuuringud on jätkuvalt välja toonud lapsed, kui kõige enam haavatava vaesuse riskigrupi (Kutsar, 2008). Suured erinevused nii kasvukeskondades kui ka perekondades ei taga kõikidele noortele võrdseid võimalusi. Seega on noorte heaolu seotud nii perekonna toimetuleku kui ka positsiooniga ühiskonnas. Väheste rahaliste võimaluste tõttu ei ole vaeste perede lastel nii palju valikuvõimalusi ning neil on suurem oht saada tõrjutud (Kutsar, Harro, Tiit & Matrov, 2004, Bradshaw, 2005, Kreitzberg, 2005). Lastele, kes elavad peredes, kus on vähem finantsilisi võimalusi, peavad loobuma nii vähemolulistest (meelelahutus, maiustused, mänguasjad) kui ka olulistest asjadest (tasuline huviharidus, internet jms.) (Trumm, 2010). Sealhulgas on ka vajalike koolitarvete ostmine raskendatud. Trumm, viidates erinevatele autoritele (Bradshaw & Ritakallio, 2006, Nolan & Whelan, 2007, Whelan & Maitre, 2008), toob esile ka vaesuse mitmemõõtmelisuse. Vaesus ei puuduta mitte ainult ühte näitajat (madalat sissetulekut), vaid avaldub koosmõjus eri valdkondadega (haridus, tervis, elamistingimused), tekitades püsiva kuhjuva ilmajäetuse ning materiaalsete ja sotsiaalsete probleemide põimumise (Trumm, 2010). Näiteks finantsilised raskused võivad mõjuda pärssivalt ka samaaegselt nii pereliikmete vahelistele suhetele kui ka kodusele atmosfäärile. Millele omakorda võib järgneda ka koolikohustuste eiramine ning kiusamise ohvriks langemine. See kõik mõjutab lapsi negatiivselt. Seda toetab ka fakt, et alaealiste õigusrikkujate hulgas on palju neid, kes elavad vaesuses. Statistikaameti andmetel on Eestis suurenenud ka noorukite arv, kes kannatavad vähese vanemliku hoolitsuse all. Samuti on lastel puudu turvatundest, stabiilsusest ning võimalustest osaleda ühiskonna elus.

Üheks faktoriks, mis mõjutab nooruki elukäiku on tema perekond. Sotsioloogid käsitlevad perekonda kui ühiskonna struktuuri osa, mis on kui vahendaja üksikindiviidi ja ühiskonna vahel (Tiit, 2002). Perekond on nagu süsteem, kus kõik isikud sõltuvad üksteisest ja mõjutavad üksteist. See peab perekond olema koht, kus kõik tunnevad end turvaliselt ja väärtustatuna. Sotsialiseerumine saab alguse just perest, kus nooruk näeb, kuidas erinevates olukordades käitutakse ning läbi selle protsessi kujunebki tema iseloom, väärtused ja uskumused (Koor,

2003). Kuna noorukieas kogetu paneb paika edasise elu sihid, mis mõjutavad inimese motivatsiooni ja edasipürgimist, on väga oluline et perekond oleks üksmeelne ja toetav. Seega vanemate käitumine ja aktiivne suhtlus oma lastega mõjutab nii nooruki akadeemilist kui ka psühholoogilist arengut (Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts, Dornbusch, 1994).

Sõprade omamine ja eakaaslastega suhtlemine on noorukieas oluline, kuna sõprussuhete olemasolu on kaitsvaks faktoriks kiusamise vastu (Hodges, Boivin, Vitaro, 1999). Koolivägivalda ohvrid, kellel on toetav ja lohutav sõber, on väiksem tõenäosus alaliseks kiusamise ohvriks jääda (Hodges, Malone, Perry, 1997). Samuti toodi veel ka välja, et sõprade omamine võib ohvreid kiusamise eest kaitsta mitmel viisil. Kiusajad võivad hakata kartma seda, et sõbrad tulevad ohvrile appi ja lapsed, kellel on sõbrad, on vähem üksinda ning sõbrad võivad anda ohvrile nõu kuidas kiusajatega toime tulla (Välb, 2008). Erinevalt perekonnasisesest sõltuvusest põhinevad grupisuhted samaealistega vabal valikul ning erinevalt vanematest, kelle suhtes nooruk on hierarhia mõttes ebavõrdses olukorras, on iga inimene oma eakaaslaste suhtes võrdsel positsioonil. Seetõttu avaneb noorukil võimalus katsetada võimupiire ja reeglite muutumise võimalusi hoopis erinevas suhtekontekstis (Taru, Rämmer, Roosalu, Reiska, 2008).

Kooli ülesandeks peaks olema tagada kõigile lastele võrdsed võimalused ühiskonnas hakkama saamiseks. Hea läbisaamine oma klassikaaslaste ja õpetajatega mängib suurt rolli nooruki õppeedukuses ja arendab sotsiaalset suhtlemist. Kuid tänapäeva koolides esineb rohkesti kaaslaste poolt narritamist, emotsionaalset väärkohtlemist, varastamist ning vägivalda (Astor, 2000, Gumpel & Meadan, 2007, Mäekivi, 2007, Schubarth, 2000). Üha rohkem lapsi kannatab selle all. Seda kinnitab ka Lastekaitse Liidu uuring, kus leiti et enamus Eesti õpilastest peab koolielu suurimaks probleemiks just koolivägivalda, mitte raskusi õppetööga toimetulemisel. Koolivägivald võib olla kas vaimne (nimetatakse ka kui psühholoogiline, emotsionaalne, verbaalne, sotsiaalne vägivald) või füüsiline (Strömpl, 2007). Emotsionaalset vägivalda mõnitamist, tagarääkimist, põlastavat suhtumist esineb õpilaste omavahelistes suhetes rohkem kui otsest füüsilist vägivalda, ning seda on õpetajatel ja lapsevanematel raskem märgata (Strömpl, 2007). Koolikiusamisel on palju negatiivseid mõjusid, nagu näiteks süvenenud

depressioon, sotsiaalärevus ning madal enesehinnang. Samuti on täheldatud ka mitmeid psühhosomaatilisi sümptomeid nagu erinevad valud, kehv uni, emotsionaalsed ja tuju-põhised probleemid ning peapööritus (Hawker & Boulton, 2000). Koolikiusamise all kannatanud lastel on palju suurema tõenäosusega akadeemilisi probleeme. Samuti on ka õpilaste suitsiidide põhjuseks tihtipeale negatiivne koolikogemus.

Hea õppeedukus tagab tulevikus paremaid väljavaateid ja arenemisvõimalusi (Cowley, 2004). Seega on just noorukieas väga oluline panna suurt rõhku õppimisele. Kuid õppeedukus ei sõltu ainult noorukist endast, see sõltub nii lapsevanematest, õpetajatest kui ka koolist endast (Cowley, 2004). On täheldatud tugevat seost õpetaja ootustest õpilase suhtes ja tema hilisemat edu haridusteel. See mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Õpilastele, kes tulevad majanduslikult halvemast perekonnast, suunatakse õpetajate poolt vähem tähelepanu ja nende suhtes on ka ootused madalamad (Archambault, 2010, Jalongo, 2007). Samas ka madalama majandusliku olukorraga õpilastel on endil väiksemad ootused oma hariduse osas. See kõik on otseses seoses õpilase kehvade tulemuste ja koolist välja kukkumisega (Renzulli, Park, 2002). Samuti on ka oluline faktor õpetaja enda motiveeritus ja aktiivsus: mida rohkem õpilastelt oodatakse, seda rohkem nad pingutavad ja arenevad (Smyth, 1999). Ka kooli üldine õhkkond on väga suur mõju hariduse omandamisel. Koolis, kus on õppimist ja edukust soosiv sisekliima, on õpilaste tulemused paremad ja sihid kõrgemad (Cowley, 2004).

Antud seminaritöö eesmärgiks on uurida, kas ja kui palju mõjutab noorukiea koolikogemus ja perekonna sotsiaalmajanduslik olukord inimese valikuid haridusteel ja tema edasist ühiskondlikku kuuluvust noores täiskasvanueas. Püsitatud probleemi lahendamiseks viiakse andmestiku põhjal läbi uuriv faktoranalüüs, ning nende faktorite abil kasutatakse seoste leidmiseks korrespondentsanalüüsi ning regressioonanalüüsi. Korrespondentsanalüüsi lahenduskaik on küllalt levinud longituudmeetodil kogutud andmestike töötlemisel ning võimaldab kirjeldada leiduvaid seoseid kahemõõtmelistel joonistel.

Vastavalt eesmärgile püstitan järgmised uurimisküsimused:

- Nooruki perekonna madal sotsiaalmajanduslik olukord mõjutab negatiivselt nii tema koolihindeid kui ka suhteid klassikaaslastega
- Nooruki perekonna madal sotsiaalmajanduslik olukord mõjutab tema ühiskondlikku kuuluvust noores täiskasvanueas negatiivselt
- Nooruki halvad koolikogemused mõjuvad nii ühiskondlikule kuuluvusele kui ka haridustasemele noores täiskasvanueas negatiivselt

Meetod

Osalejad

Käesolevas töös on kasutatud Eesti Laste Isiksuse, Käitumise ja Tervise Uuringu (ELIKTU) I etapi jooksul uuritud indiviidide andmeid. Uuring on läbi viidud longituudmeetodil Tartu linna ja maakonna tavakoolides ning valim moodustati vastavalt Euroopa Noorte Südameuuringu (ENSU) protokollis ettenähtud kriteeriumitele (*EYHS, 2000. European Youth Heart Study. Background. 2000; 1–51.*). Tartu linn ja maakond sai valituks logistilisel kaalutlustel. Uuringus osalemiseks tehti algselt ettepanek 56 koolile, kellest 54 olid nõus projektis osalema. Uuringusse valiti välja 25 kooli. Valikul arvestati 9 ja 15 aastaste laste hulka koolides ning moodustatud programm valis juhuslikult need välja. Eesmärgiks oli valimisse saada vähemalt 1000 last. Igast valimisse sattunud koolist paluti uuringus osalema üks klass vastava vanuserühma lapsi. Nõusoleku andis uurimuses osalemiseks 79% kutsutud lastest ja nende vanematest. Enimlevinud keeldumise põhjus oli see, et ei tahetud anda veeniverd. Eestis uuriti ENSU raames kokku 1176 last, kellest 583 olid kolmanda ja 593 üheksanda klassi õpilased. Antud töös on kasutatud 1998.aastal 9.klassis käinud õpilaste andmeid. Uuritavate laste keskmine vanus oli 15 aastat. Üldküsimustik, mis anti õpilastele täita, sisaldas küsimusi tema perekonna, kooli, sõprade, tervislikku seisundi, toitumise ja vabaaja veetmise kohta. 2008.aastal viidi samade inimeste seas läbi eluolu küsimustik. Siis vastas ankeedile 506 indiviidi.. Täiskasvanute ankeet koosnes küsimustest leibkonna, karjääri ja üldise heaolu kohta. Antud uuring on heaks kiidetud Tartu Ülikooli Inimuuringute Eetikakomitee poolt.

Andmetöötlus

Antud töös kasutati χ^2 -testi kahemõõtmeliste sagedustabelite korral. Tabelis olevad tunnused loeti sõltvaks, kui olulisustõenäosus $\leq \alpha$, ($\alpha=0.01$), vastasel korral jäeti tunnuste sõltumatuse hüpoteesi juurde. Sõltuvuse tugevuse kirjeldamiseks kasutati seosekordajat Crameri V. Samuti kasutati selgitavat faktoranalüüsi, et leida latentseid tunnuseid. Faktorite arvu määramisel jälgiti, et igasse faktorisse tuleks rohkem kui üks tunnus. Faktorite arvu määramiseks kasutati antud töös Catelli kriteeriumi. Tunnuste vahelise seose kirjeldamiseks kasutati töös

korrespondentsanalüüsi. Korrespondentsanalüüs on levinud meetod andmete visualiseerimiseks, mille korral mitmemõõtmeline andmestik esitatakse punktidenä 2-mõõtmelisel joonisel. Seejuures punktide kaugused tasandil peegeldavad võimalikult hästi nendevahelisi tegelikke kaugusi ruumis. Samuti kasutati regressioonianalüüsi, mis võimaldab luua matemaatilise mudeli kirjeldamiseks tunnuste vahelisi seoseid.

Tulemused

1998.aastal läbiviidud küsitlusele vastas kokku 593 last, kellest 260 olid poisid ning 333 tüdrukud. Keskmiseks vanuseks vastanutel oli 15 aastat. Lastest 423 elasid linnas ning 164 maal. Kõige enam olid lapsed pärit 4–liikmelistest perekondadest.

Koduse olukorra hinnang 1998.aastal

Ankeedis anti osalejatele hindamiseks 18 väidet ning neil oli vastamisel valida 4 variandi vahel: „jah“, „pigem jah“, „pigem ei“ ning „ei“. Noored hindasid oma elamistingimusi kodus üldjuhul heaks. Ilmnes, et noored tunnevad ennast kodus hästi ning nende vastu tuntakse kodus huvi. Lastel lastakse üldjuhul ise otsustada ja nende arvamusega arvestatakse (Tabel 1.1).

Tabel 1.1 Nooruki kodune olukord

	Keskmine	Standard- hälve	Mediaan	Miinum	Maksimum
Hinnang elamistingimustele	3,90	0,77	4	1-väga halb	5-väga hea
Hinnang majanduslikule olukorrale	3,22	0,56	3	1-väga halb	5-väga hea
Tahan tulevikus samasugust kodu nagu praegu on minu vanematel	2,12	0,82	2	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Kodus tuntakse huvi minu igapäevaste tegemiste vastu	1,54	0,73	1	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Minu arvamusega arvestatakse kui võrdväärsega	1,52	0,75	1	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Ma ei tunne ennast kodus hästi	3,40	0,88	4	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Vanemad usaldavad mind	1,54	0,71	1	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Ma eelistan veeta aega kodust väljas	2,29	0,98	2	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Meie peres on palju tüli ja pahandust	3,21	0,83	3	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Mind peetakse kodus titaks	3,58	0,77	4	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Mind alaväärtustatakse kodus	3,67	0,65	4	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Mind karistatakse iga pisiasja puhul	3,76	0,55	4	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Mul ei lasta ise otsustada	3,49	0,80	4	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Minu jaoks on kodu kõige parem koht	1,88	0,90	2	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Meie peres ei jätku üksteise jaoks aega	3,25	0,86	3	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Mina olen kodus küll viimane inimene, kellega arvestatakse	3,65	0,68	4	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Vanemad ei ole minuga kunagi rahul	3,45	0,80	4	1-jah, kehtib	4-ei kehti
Minult nõutakse liiga palju	3,17	0,90	3	1-jah, kehtib	4-ei kehti

Uurides majandusliku olukorra seosed väidetega, mis puudutasid perekonna kodust olukorda, ilmnes, et χ^2 -testi põhjal oli olulisi seosed 38% (Lisa: Tabel 1.11). Elamistingimuste hinnanguga nooruki poolt oli antud alamküsimustikuga olulises seoses 81% väidetest (Lisa: Tabel 1.10).

Nooruki perekonna küsimustiku põhjal moodustati Cattelli kriteeriumi põhjal kolm faktorit (Tabel 1.2). Esimese faktori alla kogunesid väited, mis seostuvad suhetega pereliikmete seas. Teine faktor koondas kokku eneses nii elamistingimuste kui ka majandusliku olukorra hinnangu. Sinna hulka kuulusid ka veel väited mis uurisid, kuidas kodusse suhtutakse ning kas tahetakse endale samasugust kodu tulevikus. Samuti jagunes elamistingimuste ja majandusliku olukorra faktorisse ka väide „Meie peres on palju tüli ja pahandust“. Seega kui pere eluolu hinnang paraneb, ka peresisesed tülid vähenevad. Kolmandasse faktorisse koondusid kokku kolm väidet. Neist kaks väidet uurivad, kui tihedad on suhted lapse ja vanemate vahel ning kolmas uurib, kui tugev on peresisene usaldus. Seega mida rohkem lapsega kodus suheldakse, seda rohkem ta tunneb, et teda usaldatakse kodus.

Tabel 1.2 Nooruki perekonna küsimustiku pööratud faktorite laadungid ja kommunaliteetid

	Faktor		
	1	2	3
Mind karistatakse iga pisiasja puhul	0.67881	0.06032	0.03789
Mind alaväärtustatakse kodus	0.65778	0.18730	0.07861
Mind peetakse kodus titaks	0.65289	0.26031	-0.06402
Mul ei lasta ise otsustada	0.62122	0.05949	0.16056
Vanemad ei ole minuga kunagi rahul	0.50989	0.14608	0.34033
Minult nõutakse liiga palju	0.50304	0.16949	0.21344
Mina olen kodus küll viimane inimene, kellega arvestatakse	0.46137	0.14753	0.32870
Ma ei tunne ennast kodus hästi	0.38316	0.26432	0.19855
Elamistingimustele hinnang	0.09560	0.51267	0.16377
Meie peres on palju tüli ja pahandust	0.38448	0.42478	0.24216
Majandusliku olukorra hinnang	0.08101	0.40946	-0.02840
Minu jaoks on kodu kõige parem koht maailmas	-0.24097	-0.36132	-0.28078
Tahan tulevikus samasugust kodu nagu praegu on minu vanematel	-0.10594	-0.57634	-0.27422
Meie peres ei jätku kellelgi üksteise jaoks aega	0.27594	0.16200	0.47415
Vanemad usaldavad mind	-0.31644	-0.04419	-0.35677
Kodus tuntakse huvi minu igapäevaste tegemiste vastu	0.04364	-0.14370	-0.47960

Hinnang koolile 1998.aastal

Kooliküsimustikust selgus, et õpilastele pigem meeldis koolis käia (Tabel 1.3). Küsimusel, mis uuris õpilaste hindeid koolitunnistusel, oli standardhälve üks kõrgemaid antud alamküsimustikus, seega võib öelda, et andmestikku sattus nii paremate kui ka halvemate hinnetega lapsi. Samuti ilmnes, et enamusel vastanutest on koolis palju sõpru ja nad pigem tunnevad end koolis kindlalt. Küsimustes, mis puudutasid suhteid õpetajatega ilmnes, et enamus õpilasi leiab, et õpetajad pigem suhtuvad neisse hästi. Samuti ei arvatud, et õpetajad kohtleksid neid ebaõiglaselt.

Tabel 1.3 Kooli küsimuste keskmised, standardhälbed, mediaanid, miinimumid, maksimumid

	Keskmine	Standard- hälve	Mediaan	Miinum	Maksimum
Kas sulle meeldib koolis käia	2,2	0,8	2,0	1 - Jah, väga	4 - Üldse mitte
Hinded koolitunnistusel	3	1,1	3,0	1- Peamiselt viied	5 - Tuleb ette ka kahtesid
Koolis on palju sõpru	1,6	0,7	1,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Tunnen end pärast kooli väsinuna	2	1,1	1,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Õpetajad suhtuvad minusse hästi	1,9	0,7	2,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Meil on üksmeelne klass	1,9	1,2	1,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Klassikaaslased arvestavad minuga	2	0,8	2,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Klassikaaslase kiusavad mind	3,6	0,7	4,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Tunnen end koolis üksildasena	3,6	0,7	4,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Ma ei kuulu õpetajate lemmikute hulka	2,8	1	3,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Kardan kooli minna	3,7	0,6	4,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Õpetajad on minu suhtes ebaõiglased	2,9	0,9	3,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus
Tunnen end koolis kindlalt	1,9	0,8	2,0	1- Täiesti nõus	4 - Ei ole üldse nõus

χ^2 -testi põhjal leitud olulisustõenäosused antud kooliküsimustiku jaoks on toodud ära Lisas Tabelis 1.10. Kooliküsimustikus on 68% väidetest omavahel statistilises seoses. Leides ka Crameri V väärtused, selgus, et enamus väärtusi jääb vahemikku (0,14-0,22). Kõige suurem kordaja väärtus (0,35) oli väidete „Meil on üksmeelne klass“ ja „Klassikaaslased arvestavad minuga“ vahel.

Noorukiea kooliküsimustiku põhjal moodustati Cattelli kriteeriumi põhjal 3 faktorit (Tabel 1.4). Esimesse faktorisse kuuluvad väited, mis uurivad õpilase hindeid, suhteid õpetajatega ja seda, kui võrd meeldib talle koolis käia. Teine faktor koondab endaga väited, mis uurivad õpilase kindlustunnet koolis, sõprade hulka, klassi üksmeelsust ja kui palju klassikaaslased temaga arvestavad. Kolmanda faktori alla kogunesid väited, mis kirjeldasid kiusamist, üksildustunnet ja kartust kooli minna. Seega kui nooruk kannatab koolivägivala all, põhjustab see omakorda hirmutunnet kooliskäimise ees.

Tabel 1.4 Kooliküsimustiku pööratud faktorite laadungid ja kommunaliteetidid

	Faktor		
	1	2	3
Õpetajad suhtuvad minusse hästi	0.62245	0.21570	-0.02099
Hinded koolitunnistusel	0.51980	-0.00617	0.04203
Kas meeldib koolis käia	0.49821	0.18868	-0.10827
Ma ei kuulu õpetajate lemmikute hulka	-0.54177	-0.02066	0.14725
Õpetajad on minu suhtes ebaõiglased	-0.59428	-0.04047	0.16270
Klassikaaslased arvestavad minuga	0.11284	0.83971	-0.05089
Meil on üksmeelne klass	0.15026	0.45833	-0.06205
Koolis on palju sõpru	0.30128	0.43900	-0.25343
Tunnen end koolis kindlalt	-0.08728	0.42941	-0.23750
Tunnen end koolis üksildasena	-0.04010	-0.13782	0.75053
Kardan kooli minna	-0.15579	-0.06984	0.53493
Klassikaaslase kiusavad mind	-0.06770	-0.12918	0.46842

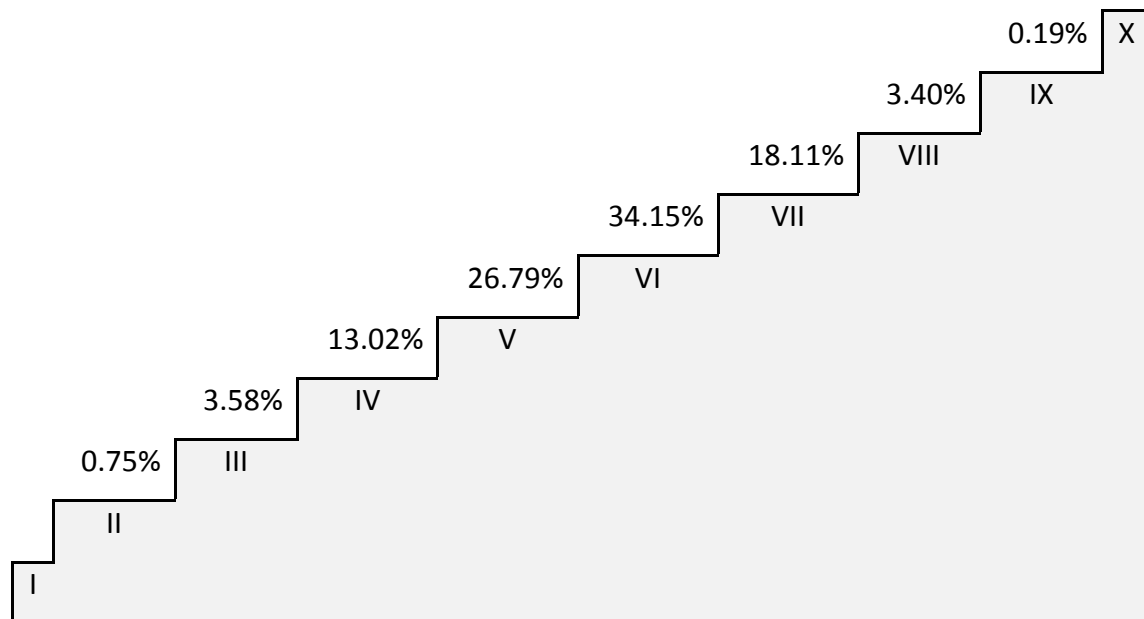
2008.aasta andmestik

2008.aastal vastas küsimustikule 540 isikut, kellest olid 311 naised ja 229 mehed. Keskmiseks vanuseks oli 24,7 aastat. 2008.aasta küsimustiku tulemustes ilmnes, et inimesed on üldjuhul keskmiselt rahul on koduse keskkonnaga, kuid elamistingimuste hinnang on pigem hea. Rahalist seisu hinnati samuti päris heaks. Küsimustikule vastanute seas on enam levinud haridustasemeks kas lõpetamata kõrgharidus või kutseharidus. Inimeste enda hinnangud ja teiste hinnangud praeguse töökohta kohta olid küllaltki võrdsed, kõige enam hinnati töökohta keskmise prestiižiga. Samuti klassifitseeriti end kõige rohkem kui ametnikku ning ümbritsevas ühiskonnas paigutati end kuuendale kihile (Tabel 1.5).

Tabel 1.5 2008.aasta ankeet

	Keskmine	Standard- hälve	Mediaan	Miinum	Maksimum
Rahulolu koduse keskkonnaga	3,34	0,72	3	1-pole üldse rahul	5-väga rahul
Elamustingimuste hinnang	3,84	0,83	4	1-pole üldse rahul	5-väga rahul
Leibkonna rahalise seisuhinnang	3,70	0,82	4	1-pole üldse rahul	5-väga rahul
Haridustase	3,73	1,22	4	1-Alg-, põhiharidus	5-Kõrgharidus
Suhtlemine klientidega igapäevases töös	2,03	1,07	2	1-Minimaalne	4-Väga tihe
Enda arvates iseloomustab praegust töökohta	3,54	0,77	4	1-Väga madal prestiiž	5-Väga kõrge prestiiž
Teiste arvates iseloomustab praegust töökohta	3,47	0,75	3	1-Väga madal prestiiž	5-Väga kõrge prestiiž
Enda klassifitseerimine	4,37	2,17	4	1-Lihttöoline	9-Tippspetsialist
Enese paigutus ühiskonnakihti	5,59	1,18	6	1-Kõige madalam kiht	10-Kõige kõrgem kiht

Inimesed asuvad ühiskonnas erinevates kihtides. Tinglikult saab seda kujutada trepina, millel võib liikuda nii üles kui alla. Trepil ülemine, kümnes aste kujutab ühiskonna tippu, kõige rikkamaid ja mõjukamaid inimesi, Alumine, esimene aste aga on neile, kes tunnevad, et on praktiliselt ühiskonnast välja tõrjutud. Ka uuringus osalejatel paluti endid klassifitseerida. Kõige populaarsem oli VI aste 181 inimesega. I ja X astmele ei paigutanud ennast keegi (Joonis 1.1).

Joonis 1.1 Ühiskonna kihid, kus astmete peale on märgitud vastanute jaotus protsentuaalselt

Noores täiskasvanueas läbiviidud küsimustiku põhjal tehtud faktoranalüüsis võeti Cattelli kriteeriumi abil kasutusele 2 faktorit (Tabel 1.6). Esimese faktori juurde koondusid küsimused, mis puudutasid inimese töökohta ja ühiskondlikku kuuluvust. Teine faktor koosneb indiviidi majanduslikust olukorrast ja rahulolust koduse keskkonnaga.

Tabel 1.6. 2008.aasta küsimustiku pööratud faktorite laadungid ja kommunaliteetid

	Faktor	
	1	2
enda arvates iseloomustab praegust töökohta	0.80537	0.09674
teiste arvates iseloomustab praegust töökohta	0.75904	-0.02299
Enese paigutus ühiskonnakihti	0.45887	0.38859
Enda klassifitseerimine ametialaselt	-0.40345	-0.18635
Elamustingimuste hinnang	0.05654	0.67576
Rahulolu koduse keskkonnaga	0.04923	0.55990
Leibkonna rahalise seisu hinnang	0.14944	0.44099

Regressioonanalüüs

Viidi läbi regressioonanalüüsi 1998.aasta andmestiku kooli-faktoritele, et selgitada välja nendevaheline seos nooruki perekonna majandusliku olukorraga (Tabel 1.7). Ilmnes, et mida paremaks nooruk hindab oma sõprussuhteid koolis, seda kõrgem on ka tema majandusliku olukorra hinnang. Sama kehtib ka tõrjutuse korral: mida vähem laps end tõrjutuna tunneb, seda parem on ka tema majandusliku olukorra hinnang. Samas mudelite kirjeldusvõimed jäid vahemikku 10-15%, seega pole leitud mudelid kõige usaldusväärsemad.

Tabel 1.7 Regressioonanalüüsi tabel, kuidas kodused elamistingimused noorukieas on seotud kooliga

	Hinnang kodustele elamistingimustele ja rahalisele olukorrale		
	Vabaliige	Kordaja	Sig.
Hinnang hinnetele, suhetele õpetajatega ja kuivõrd meeldib noorukile koolis käia	5,15	-0,02	0,59
Hinnang sõprade olemasolule, kuivõrd noorukiga klassis arvetatakse ja kui kindlalt ta end koolis tunneb	5,82	0,16	<.001
Hinnang, kuivõrd noorukit koolis kiusatakse ja kui tõrjutuna ta end tunneb	4,38	0,13	0,002

Regressioonanalüüs ühiskondliku positsiooni hinnangule noores täiskasvanueas ilmnas, et seda mõjutavad nii põhikooliaegsed hinded kui ka elamistingimused noorukieas. Seega mida parematele hinnetele õpilane õppis koolis, seda kõrgemale ühiskonnakihi ta end täiskasvanuna paigutas. Samuti mõjutavad nii hinded kui ka elamistingimused noorukieas ka täiskasvanu hinnangut oma elamistingimustele ja rahalisele olukorrale (Tabel 1.8). Ka nende mudelite kirjeldusvõimend olid keskmiselt 10%.

Tabel 1.8 Regressioonanalüüsi tabel ühiskondlikule positsioonile ja elamistingimustele noores täiskasvanueas, kus hinnangu paranemine tähendab ka tunnuse väärtuse suurenemist

	Hinnang ühiskondlikule positsioonile			Hinnang elamistingimustele ja rahalisele olukorrale		
	Vabaliige	Kordaja	Sig.	Vabaliige	Kordaja	Sig.
Hinnang hinnetele, suhetele õpetajatega ja kuivõrd meeldib koolis käia	5,56	0,12	0,04	5,61	0,13	0,01
Hinnang sõprade olemasolule, kuivõrd noorukiga klassis arvetatakse ja kui kindlalt ta end koolis tunneb	5,24	0,06	0,37	5,32	0,06	0,24

Hinnang, kuivõrd noorukit koolis kiusatakse ja kui tõrjutuna ta end tunneb	5,28	0,06	0,25	4,61	0,07	0,13
Hinnang, kuivõrd on vanemad oma lapsega rahul ja kuidas teda kodus koheldakse	4,82	0,03	0,50	4,84	0,04	0,46
Hinnang kodustele elamistingimustele ja rahalisele olukorrale, samuti kui palju tüli ja pahandust kodus on	4,24	0,14	0,04	3,77	0,25	<.001
Hinnang, kuivõrd tuntakse kodus lapse tegemiste üle huvi ja kui palju on pereliikmetel üksteise jaoks aega	4,43	0,10	0,10	4,82	0,04	0,45

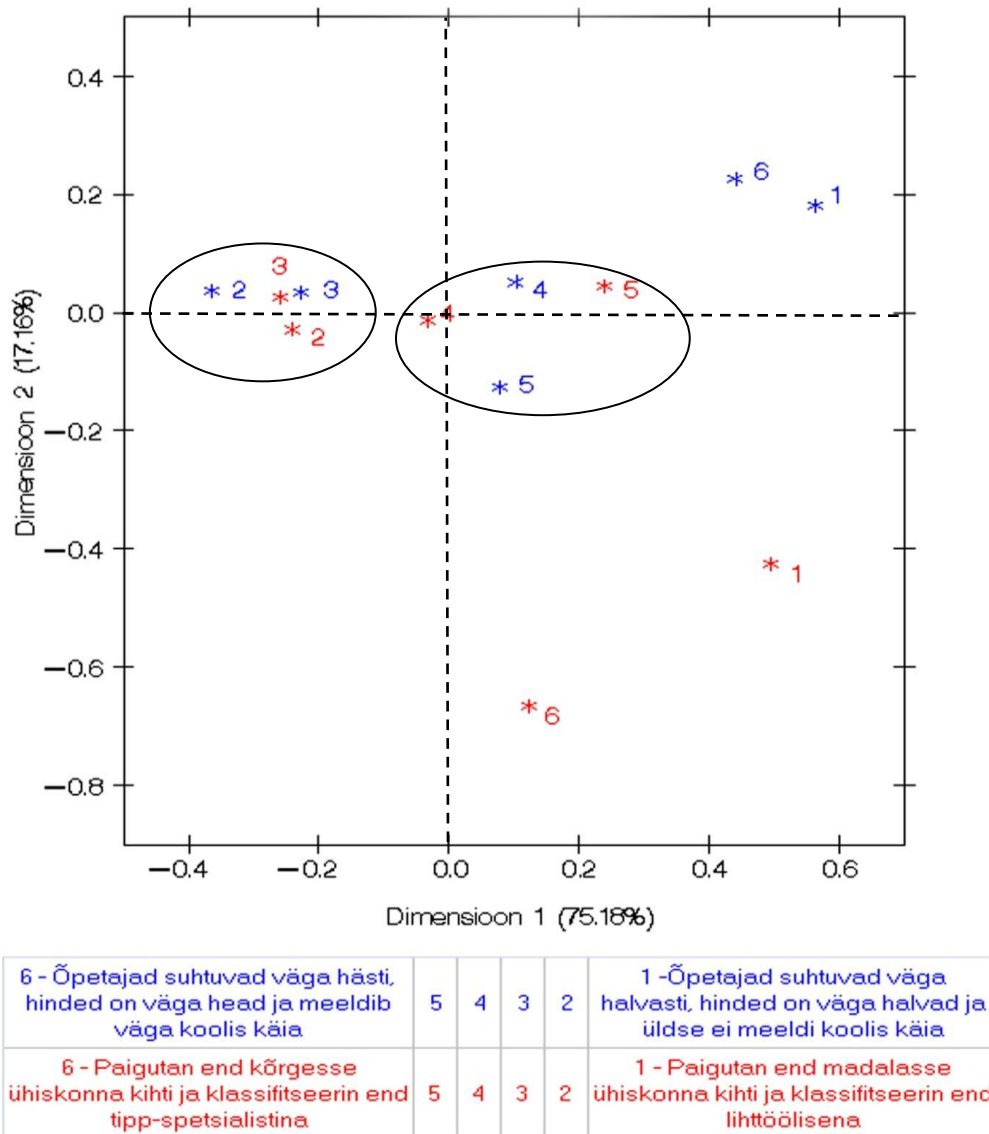
Hindamaks haridustaset täiskasvanueas, jagati haridustase binaarseks tunnuseks: 1- kõrgharidus, lõpetamata kõrgharidus ning 2-kutseharidus, üldkeskharidus. Ilmnes, et nii hinded koolitunnistusel kui ka kodused suhted noorukieas mõjutavad haridustaset, mis on saavutatud 25-ks eluaastaks (Tabel 1.9).

Tabel 1.9 Regressioonanalüüs haridusele noores täiskasvanueas, kus hinnangu paranemine tähendab ka tunnuse väärtuse suurenemist

	Haridustase täiskasvanueas		
	Vabaliige	Kordaja	Sig.
Hinnang hinnetele, suhetele õpetajatega ja kuivõrd meeldib koolis käia	5,54	-0,37	0,013
Hinnang sõprade olemasolule, kuivõrd noorukiga klassis arvetatakse ja kui kindlalt ta end koolis tunneb	3,25	0,02	0,957
Hinnang, kuivõrd noorukit koolis kiusatakse ja kui tõrjutuna ta end tunneb	4,47	0,15	0,859
Hinnang, kuivõrd on vanemad oma lapsega rahul ja kuidas teda kodus koheldakse	2,87	-0,19	0,036
Hinnang kodustele elamistingimustele ja rahalisele olukorrale, samuti kui palju tüli ja pahandust kodus on	4,12	0,12	0,674
Hinnang, kuivõrd tuntakse kodus lapse tegemiste üle huvi ja kui palju on pereliikmetel üksteise jaoks aega	3,26	0,09	0,841
Hinnang ühiskondlikule positsioonile täiskasvanueas	2,87	0,19	0,015
Hinnang elamistingimustele ja rahalisele olukorrale täiskasvanueas	2,82	0,18	0,027

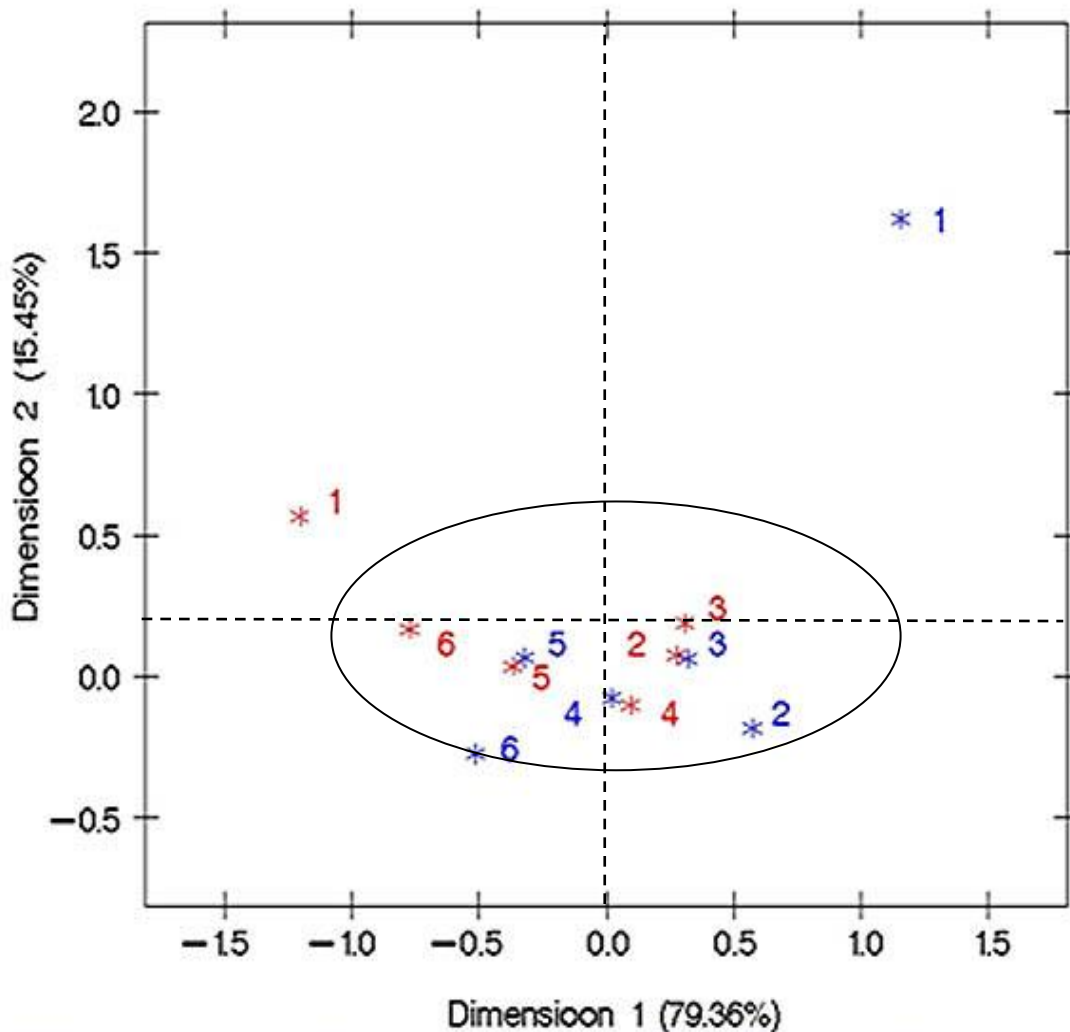
Korrespondentsanalüüs

Uurides korrespondentsanalüüsiga õpilase hinnete ja õpetajatega läbisaamise seost sellega, kuidas inimene end ametialaselt täiskasvanuna klassifitseerib ja end ühiskonnas paigutab ilmnes, et need kes õppisid koolis keskmiselt paigutavad end täiskasvanuna ka keskmistesse ühiskonnakihtidesse (Joonis 1.2). Samas ei saa antud andemete põhjal antud järeldada, et noored, kes õppisid koolis väga hästi, oleksid tulevikus ka väga edukad.

Joonis 1.2 Kahemõõtmeline joonis hinnete ja ühiskondliku kuuluvuse ning ameti vahel noores täiskasvanueas

Uurides korrespondentsanalüüsiga kuidas mõjutab noorukieas kogatud pere majanduslik olukord tema rahulolu oma leibkonna majandusliku olukorraga täiskasvanueas ilmnes, et noored, kes on pärit keskmisest majandusliku olukorraga perest, hindasid ka täiskasvanuna oma leibkonna sissetulekut ja elamistingimusi keskmiselt (Joonis 1.3).

6 - Meie peres ei ole üldse tüli ega pahandusi, meil on väga head elamistingimused ja majanduslik olukord	5	4	3	2	1 - Meie peres on väga palju tüli ja pahandust, meil on väga halvad elamistingimused ja majanduslik olukord.
6 - Väga head elamistingimused ja rahaline olukord täiskasvanuna	5	4	3	2	1 - Väga halvad elamistingimused ja rahaline olukord täiskasvanuna

Joonis 1.3 Kahemõõtmeline joonis pere majandusliku olukorra ja elamistingimuste vahel täiskasvanueas

Arutelu

Antud töö üks eesmärke oli uurida, kuidas pere majanduslik olukord mõjutab nooruki koolikogemust. Vaesus avaldab mõju nii tervisele, koolile kui ka peresisestele suhetele, tekitades püsiva kuhjuva ilmajäetuse ning materiaalsete ja sotsiaalsete probleemide põimumise (Trumm, 2010). Antud töös ilmnes, et perekonna rahaline olukord on seotud sõprade arvuga koolis ja kui kindlalt ja kaasatuna ta end seal tunneb. Seega perekonna madal sotsiaalmajanduslik seisund võib mõjuda nooruki suhtlemisele eakaaslastega pärssivalt. Mis omakorda tähendab seda, et nooruk ei saa piisavalt eakaaslastega suhelda ning see võib omakorda põhjustada üksildustunnet. Ja kui nooruk ei tunne end koolis mugavalt, võib ta jääda üksinda, mis toob kaasa meeleolu languse ja suurenenud vastuvõtlikuse stressile ning nagu ka eelpoolmainitud, kaitseb sõprade olemasolu noorukit koolivägivalla eest. Ka antud uuringu põhjal on perekonna sotsiaalmajandusliku olukorra ja koolikiusamise vahel seos. Mida kehvem on perekonna majanduslik olukord, seda rohkem tunneb nooruk end koolis tõrjutu ja kiusatuna. Halb läbisaamine oma klassikaaslaste mängib suurt rolli nooruki õppeedukuses. Koolikiusamise all kannatavatel noortel on palju suurema tõenäosusega akadeemilisi probleeme. Samas antud töö analüüsi põhjal ei leidunud seost perekonna majandusliku olukorra ja koolihinnete vahel. Kuigi varasemalt on nii Eestis kui ka välismaal läbiviidud uuringud näidanud, et vanemate haridus ja sellega kaasnev perekonna majanduslik seis on lapse akadeemilise edukusega tihedas seoses (Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts, Dornbusch, 1994). Antud tulemust võib mõjutada küllaltki madal mudeli kirjeldusvõime ning see, et valimisse sattunud noored hindasid oma perekonna majanduslikku olukorda heaks ning vaesemast perest lapsi oli kokku 7%.

Uurimuse eesmärgiks oli ka mõista, mil määral perekonna majanduslik olukord mõjutab nii haridustaset täiskasvanuna kui ka rahulolu oma koduse keskkonna ja leibkonna sissetulekuga. Ka EU-SILC uuringu 2005. aasta alamuuringus „Vaesuse ülekandumine ühelt põlvkonnalt teisele” ilmnes, et lapsepõlves kogetud halvemad elamistingimused mõjutavad vaesuse tõenäosust täiskasvanueas. Selle põhjal on algharidusega vanemate lapsel 23 korda suurem risk jääda ilma ametliku kvalifikatsioonita võrreldes kõrgharidusega vanemate lapsega.

Antud töös ilmnes samuti, et üheks noores täiskasvanueas ühiskondlikku kuuluvust mõjutavaks teguriks on noorukiea perekonna majanduslik olukord, mis mõjutas ka inimese hinnangut oma elamistingimustele ja majanduslikule olukorrale täiskasvanuna. Seega perekonna halb majanduslik olukord noorukieas mõjub inimese ühiskondlikule positsioonile täiskasvanuna pärssivalt ning kehv rahaline olukord võib kanduda edasi ka täiskasvanuikka. Kuigi antud uurimuses ei ilmenud, et pere majanduslik olukord mõjutaks perekonnasiseseid suhteid ilmses seos, et peresisesed halvad suhted mõjuvad halvasti ka lapse haridusele. Seega ka peale pere majandusliku olukorra on oluline ka head suhted vanematega, kuna see mõjutab haridust, mida peetakse nüüdisaegsetes ühiskondades olulisimaks sotsiaalse seisundi eelduseks ning töötuse vältimiseks (Lindemann & Saar, 2010) ning samuti südamlük hoolitsus ja intensiivne suhtlus sisendab noorukisse kindlust ja tegutsemisindu edasiseks eluks. Intensiivne suhtlus perekonnas on äärmiselt oluline. Sest teada on, et kuigi kodu ja pere roll väheneb koolieas ning suureneb eakaaslaste, keskkonna ja meedia osatähtsus, jääb pere ja vanemate osa sedavõrd oluliseks, kuivõrd on see varases eas välja kujunenud (Kraav & Kõiv, 2001).

Hea õppeedukus tagab tulevikus paremaid väljavaateid ja arenemisvõimalusi, kuid õppeedukus ei sõltu ainult noorukist endast, see sõltub nii lapsevanematest, klassikaaslastest kui ka õpetajatest (Cowley, 2004). Ka antud uurimuse tulemustest ilmses et see, kuivõrd meeldib noorele koolis käia, sõltub nii hinnetest kui ka õpetajatest. Ei ilmsnenud küll seost kooliedukuse ja klassikaaslaste vahel, kuid antud tulemust võib mõjutada see, et 90% õpilastest vasta et neil on koolis palju sõpru ning tõrjutute osakaal oli väga väike. Kooli jooksul kogetud kriitika võib põhjustada nii madalat enesehinnangut, ärevust ja depressiooni ja pikaajaline ebastabiilsus, sotsiaalne vastuolu ja tõrjutus võivad viia enesesse tõmbumiseni ja riskikäitumiseni, mis võib väljuenduda ka kooli pooleli jätmisega (Adamson, 2010). Sellised ebasoodsad tingimused omavad olulist mõju noorte integratsioonile ühiskonda ja sotsiaalsele arengule (Zubok, 2005). Ka analüüsi käigus tuli välja, et haridus on seotud nii ühiskondliku kuuluvusega noores täiskasvanueas kui ka majandusliku olukorraga. Kooliga seonduv on oluline nii õpingutes edasijõudmise kui ka tervise poole pealt. Need õpilased, kellele kool ei meeldi, õpivad tavaliselt halvemini ja nende õpitulemused on kehvemad. Nad on ka sagedamini stressis, tervisega

kimpus ja rahulolematud. Nendest noortest saavad tulevikus kergemini suitsetajad, napsitajad ja nad ei ole rahul oma eluga. Õpilastel, kellele kool meeldib, on vähem kaebusi, nad on rohkem rahul oma eluga ja on edukamad oma õpingutes (Roeser, Eccles, Sameroff, 2000).

Antud uurimusest järeldub, et inimese eluteel on tähtsal kohal nii indiviidi sotsiaalne kui ka perekondlik taust, seal pannakse paika inimese sisemised väärtused ja uskumused. Need tegurid omakorda mõjutavad haridusteed ja hakkama saamist edasises elus. Antud töö kõige olulisemaks järelduseks võibki tuua, et nii hinded kui ka perekonna majanduslik olukord mõjutavad inimese edasist elu nii sotsiaalselt kui ka majanduslikult. Seega valikute langetamist elus mõjutavad mitmete tegurite koosmõjud ja mille tulemusena kujuneb inimese areng teda ümbritsevas sotsiaalses süsteemis.

Antud uurimuses tuleb kindlasti arvestada ka seda, et vastajate lapsepõlv möödus sellel ajal, kui Eestis oli keeruline üleminekuaeg. Majandus oli ebastabiilne, mis mõjutas nii sotsiaalühiskonda kui ka haridussüsteemi. Järsult suurenes tööpuudus. Paljude perede majanduslik olukord halvenes, mis omakorda mõjutas ka peres kasvavaid noori. Siirdeühiskonnas toimusid muutused ka sotsiaalsetes mudelites, kasvas perede lahutuste arv ning sellest ka vanemate suutmatus leida laste jaoks piisavalt aega. Samuti langes kooli autoriteet ühiskonnas ja hakati väärtustama kõrgharidust kutsehariduse asemel.

Kirjanduse loetelu

Adamson, M (2010). *Koolikohustuse mittetäitmine kui sotsiaalne probleem Põlva linna üldhariduskoolide näitel. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, 2010.*

Archambault, I., Eccles, J. S., & Vida, M. N. (2010). Ability self-concepts and subjective value in literacy: Joint trajectories from grades 1 through 12. *Journal of Educational Psychology, 102(4)*, 804-816.

Astor, R. A., Pitner, R. O., Meyer, H. A., Vargas, L. A. (2000). The most Violent Event at school: A Ripple in the Pond, *Children & Schools 22*, 199-217.

Cowley, P. (2004). The Good School: A Quality Check-list. *Education Canada, 44(3)*, 10-12.

Gumpel, T. P., & Meadan, H. (2000). Children's perceptions of school-based violence. *British Journal of Educational Psychology, 70 (Pt 3)*, 391-404.

Hawker, D. S., & Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: a meta-analytic review of cross-sectional studies. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 41(4)*, 441-455.

Hochschild, J. L. (2003). Social Class in Public Schools. *Journal of Social Issues, 59(4)*, 821-840.

Hodges, E. V., Malone, M. J., & Perry, D. G. (1997). Individual risk and social risk as interacting determinants of victimization in the peer group. *Developmental Psychology, 33(6)*, 1032-1039.

Hodges, E. V., Boivin, M., Vitaro, F., & Bukowski, W. M. (1999). The power of friendship: protection against an escalating cycle of peer victimization. *Developmental Psychology, 35(1)*, 94-101.

Koor, M. (2003). Käitumishälvikute nägemus kuritegeliku käitumise põhjustest. K. Kõiv (Toim) *Antisotsiaalse käitumisega õpilased : artiklite kogumik*. Tartu: Lastekaitse Liit.

Kraav I., Kõiv K. (2001) *Sotsiaalpedagoogilised probleemid üldhariduskoolis*. Tartu: I. Kraav.

Kutsar, D. (2008). Lapse heaolu vananevas Eestis. Ots, L. (Toim). *Uued ajad – uued lapsed: teadusartiklite kogumik*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Kutsar, D., Harro, M., Tiit, E-M., Matrov, D. (2004). Children's Welfare in Estonia from Different Perspectives. – *Children's Welfare in Aging Europe. Vol I*. Trondheim: Norwegian Centre for Child Research.

Leino, M. (2010). Kooliprobleemide taustategurid. V. Parts (Toim.). *Noored Eestis*. Tallinn : Eesti Noorsootöö Keskus.

Lindemann, K. & Saar, E. (2010). Sotsiaalne kihistumine inimeste subjektiivsetes hinnangutes.

Renzulli, J. S., & Park, S. (2002). *Giftedness and high school dropouts: Personal, family, and school-related factors*. Storrs, CT: The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut.

Roeser, R. W., Eccles, J. S., & Sameroff, A. J. (2000). School as a Context of Early Adolescents' Academic and Development : A Summary of Research Findings. *The Elementary School Journal*, 100(5), 443-471.

Schubarth, W. (2000). Incidents of Violence from the Standpoint of Pupils and Teachers. *European Education* 32, 80-89.

Smyth, E. (1999). Pupil Performance, Absenteeism and School Drop-out: A Multi-dimensional Analysis. *School Effectiveness and School Improvement*, 10(4), 480-502

Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., Sanford, M., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-Time Changes in Adjustment and Competence among Adolescents from Authoritative , Authoritarian , Indulgent , and Neglectful Families . *Child Development*, 65, 754–770

Strömpl, J., Selg, M., Soo, K., Šahverdov-Žarkovski, B. (2007). Eesti teismeliste vägivaldatõlgendused. *Sotsiaalministeeriumi toimetised 3*, Tallinn: Sotsiaalministeerium.

Zubok, J.A. (2005). Risk among youth in modern Russia: problems and trends. Helve, H. & Hom, G. (Editor) *Contemporary Youth Research Local Expressions and Global Connection*. Aldershot: Ashgate.

Taru, M., Rämmer, A., Roosalu, T., Reiska, E. (2008). *Tallinna õppurite haridus- ja tööväärtused. Tallinna õppurite eeskujud, õpingu- ja tööplaanid*. Tallinn: Eesti Noorsoo Instituut.

Tiit, E-N. (2002) Eesti pere areng 20. sajandi lõpus ja 21. sajandi alguses.

D. Kutsar (Toim). *Millist perepoliitikat me vajame?*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Titma, M. (Toim) (1999). *Kolmekümneaastaste põlvkonna sotsiaalne portree*. Tartu/Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus

Trumm, A. (2010). Kuidas vaesust mõista, määratleda ja mõõta? Kutsar, D. (Toim) *Vaesus Eestis*. Tallinn: Statistikaamet.

Välb, K. (2008). *Kiusajate, ohvrite ja kontrollgrupi õpilaste sotsiaalsete oskuste võrdlus kutsekoolis: kutsemagistritöö*. Tartu: Tartu Ülikool, 2008.

Lisad

Tabel 1.10 Nooruki kooli χ^2 -testi olulisustõenäosused

	Kas meeldib koolis käia	Hinded koolitunnistusel	Koolis on palju sõpru	Tunnen end pärast kooli väsinuna	Õpetajad suhtuvad minusse hästi	Meil on üksmeelne klass	Klassikaaslased arvestavad minuga	Klassikaaslased kiusavad mind	Tunnen end koolis üksildasena	Ma ei kuulu õpetajate lemmikute hulka	Kardan kooli minna	Õpetajad on minu suhtes ebaõiglased
Hinded koolitunnistusel	<,01											
Koolis on palju sõpru	0,02	0,06										
Tunnen end pärast kooli väsinuna	0,01	0,59	0,62									
Õpetajad suhtuvad minusse hästi	<,01	<,01	0,01	0,03								
Meil on üksmeelne klass	0,03	0,52	0,02	0,01	0,01							
Klassikaaslased arvestavad minuga	<,01	0,01	<,01	0,16	<,01	<,01						
Klassikaaslase kiusavad mind	0,01	0,12	0,01	0,06	0,29	0,01	<,01					
Tunnen end koolis üksildasena	0,01	0,21	<,01	<,01	0,04	0,04	0,01	<,01				
Ma ei kuulu õpetajate lemmikute hulka	<,01	<,01	0,07	0,01	<,01	0,02	0,01	0,16	<,01			
Kardan kooli minna	0,01	0,18	0,11	<,01	0,05	0,10	0,04	<,01	<,01	0,01		
Õpetajad on minu suhtes ebaõiglased	<,01	<,01	0,02	0,01	<,01	<,01	<,01	0,01	<,01	<,01	<,01	
Tunnen end koolis kindlalt	<,01	0,01	<,01	<,01	<,01	<,01	<,01	0,14	<,01	<,01	<,01	<,01

Tabel 1.11. Nooruki koduse olukorra χ^2 -testi olulisustõenäosused

	Hinnang majanduslikule olukorrale	Hinnang elamistingimustele
Kuivõrd tahaksid, et tulevikus oleks sul samasugune kodu nagu praegu sinu vanematel	<,01	<,01
Kodus tuntakse huvi minu igapäevaste tegemiste vastu	0,46	<,01
minu arvamusega arvestatakse kui võrdväärsega minusse puutuvate asjade otsustamisel	0,08	0,14
ma ei tunne ennast kodus hästi	0,01	<,01
vanemad usaldavad mind	0,67	<,01
ma eelistan veeta aega kodust väljas	0,20	0,21
meie peres on palju tüli ja pahandust	0,01	<,01
mind peetakse kodus titaks	<,01	<,01
mind alaväärtustatakse kodus	0,01	<,01
mind karistatakse iga pisiasja puhul	0,13	<,01
mul ei lasta ise otsustada	0,48	<,01
minu jaoks on kodu kõige parem koht maailmas	0,23	<,01
meie peres ei jätku kellelgi üksteise jaoks aega	0,26	<,01
mina olen kodus küll viimane inimene, kellega arvestatakse	0,51	0,04
vanemad ei ole minuga kunagi rahul	0,01	<,01
minult nõutakse liiga palju	0,04	<,01

Tabel 1.12 Noore täiskasvanu χ^2 -testi olulisustõenäosused

	Rahulolu koduse keskkonnaga	Elamistingimuste hinnang	Leibkonna rahalise seisu hinnang	Haridustase	Suhtlemine klientidega igapäevases töös	enda arvates iseloomustab praegust töökohta
Elamistingimuste hinnang	<.01					
Leibkonna rahalise seisu hinnang	<.01	<.01				
Haridustase	0,72	0,09	0,01			
Suhtlemine klientidega igapäevases töös	0,25	0,40	0,44	0,84		
Enda arvates iseloomustab praegust töökohta	0,21	0,16	0,17	0,04	0,45	
Teiste arvates iseloomustab praegust töökohta	0,38	0,79	0,24	0,07	0,56	<.01

Käesolevaga kinnitan, et olen korrekselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Annett Avaste